

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА

BIELARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŝty wydawańnia pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

Якой павінна быць нашая палітычная арганізацыя?

(Да справы абнаўленьня БХД).

(Канец, пачатак гл. „Б. Крыніца“ № 43).

МОРАЛЬНАСЬЦЬ.

У параўнаньні з старавечнай стаяй або эпікурыяцамі сучасныя партыі — на т наймацнейшыя з іх — вельмі недаўгавечны. Прычынаю гэтага ёсць тое, што сучасныя партыі ў сваёй дзейнасьці ня маюць моральных заданьняў. Кожнаму, хто крыху прыглядаецца да жыцця, відавочна вялікая патрэба моральнае працы сярод беларускага народу. Мы ня маем арганізацыяў-установаў, дзе-бы народ наш даставаў моральнае ўзгадваўне. Касьцёл- царква дагэтуль у чужых руках, беларускіх школаў нам не даюць. А чужыя ўплывы ўжо тым самым, што ймкнуцца забіць наш народ нацыянальна, могуць толькі яго дэморалізаваць. Моралізацыйная дзейнасьць арганізацыі павінна: а) паддэргаваць моральнасьць у беларусаў, б) узгадоўваць наш народ, асабліва моладзь, моральна. Нашым заданьнем няхай будзе вырабіць этычны характар беларуса, каторы павінен адзначацца пьвярдзінёй пракананьняў, ідэйнай трывалкасьцяй, пачуцьцём павіннасьці й адказнасьці, грамадзкай і асабістай адвагай, злучанай з асабістай скромнасьцяй, станоўкасьцяй, чэснасьцяй, пашанаю аўторытэтаў, рупнасьцяй, пільнасьцяй, прапавітасьцяй.

ПРЫЯЗНЬ.

Другой характэрнай адзнакаю старавечных партыяў і прычынаю іх даўгавечнасьці была прыязнь паміж іхнімі сябрамі. Прыязнь, брацкая любоў — ёсць праяваю этычнасьці.

Мы ня маем свайго гаспадарства і нават ня ўвесь наш народ сьведомы. А дзеля таго ўсе сьведомыя беларусы складаюць як-бы неарганізаваную партыю, усе — ідэйныя сябры паміж сабою. Дык і пагатоў павінны быць блізкія паміж сабою сябры арганізаванае партыі, зычлівасьць і прыязнь паміж імі павінна быць яшчэ большай. Практычна гэта прыязнь павінна праявіцца ў ўзаемнай памозе матар'яльнай і моральнай. Трэба зьвярнуць найвялікшую ўвагу на ўзаемную паддэжку ўсіх сьведомых беларусаў, а асабліва снаўняючых свае нацыянальныя павіннасьці арганізавана. Мусіць быць зроблена ўсе магчымае, каб ніводзін сябра арганізацыі ня згінуў з прычыны свае галіты.

КУЛЬТУРНАЯ ПРАЦА.

Каб чалавек мог жыць, ён мусіць есці. Але чалавек жыве ня толькі фізычна, але й душыўна. Душыўнай страваю беларуса мусіць быць культура беларуская. Дзе нашая культура — наша душыўная страва? Адна даўно апынулася ў архівах, звычайна чужых, захопленая й схаваная чужнікам; другую носіць наш просты народ, сам яе шануючы і дазваляючы зьдэкавацца над ёй чужніком; трэцяя творыцца, галоўна інтэлігенцыяй, у надзвычайна цяжкіх варунках. Мы згінем, калі ня вытворым свайму народу даволі свае душыўнае стравы. Народ наш, ня маючы даволі свае душыўнае еміны, змушаны будзе браць яе ад чужнікоў, а чужая страва ў нашых варунках прыходзіць ад нашых неспрыяцеляў і нясе з сабою атруту. Дзеля таго ўсе сябры арганізацыі ад прафэсараў да няпісьменных улучна павінны весці культурную прапу беларускую, усімяна прыступна, хоць не ў вадволькавай меры. Адна могуць адкрываць схаваную чужнікам нашую мінуўшчыню, дасьледаваць нашу гісторыю, мову, другія тварыць літаратуру, трэція выдаваць, іншыя ўжою папулярываць вусным словам здабытую навукай веду і г. д., і г. д., а ўсе могуць і павінны займацца беларускім усьведамленьнем. Працы гэтулькі і гэтка яна разнастайная, што ўсім яе стане. Нават няпісьменныя могуць працаваць культурна тым, што самі навучацца чытаць і пісаць пабеларуску.

ГАСПАДАРСКАЯ ПРАЦА.

Гаспадарская праца мае значнае важнае месца, але весціся яна павінна ў беларускім дусе ці, інакш кажучы, быць удеснай сувязі з беларускай культурай. Бяз гэтых умоваў гаспадарская праца карысьці ня дасць. Ня ўся культурная й гаспадарская праца мусіць быць ведзена ў самой арганізацыі палітычнай, наадварот, большасьць яе будзе вонках партыі, але мусіць яе весці сябры яе.

Напасьледак, трэба запеміць, што паміж прапанаванымі гэтыя заданьнямі дзейнасьці палітычнае арганізацыі ёсць песная сувязь і нават яны адназначнае вынікаюць Гэтак прапа моралізацыйная і ўзаемае памогі,

† Św. p. Časlaŭ Rodziewič.

Niadaŭna tolki dawiedalisia my ab śmierci Časlaw Rodziewiča, jaki pamior užo ŭ 1932 h.

Rodam jon z Wialejščyny. Wiedamy bielaruski dziejač-adradženiec. Pracawaŭ pierawažna ŭ Miensku. Chwala bašawickaha prašledu bielarusau

zachapila i jaho. Byŭ wysłany z Mienska ŭ Simbirsk, hdzie ŭ samocie, aderwany ad ślamji, — bo žonka i dzieci byli pakinuty ŭ Miensku — rasstaŭsia z hetym światam.

Śława pamiaći Jahonaj!

Krychu z ekanamičnaj hieohrafii Sawieckaj Bielarusi.

(Ptaciah, hl. „Biel. Krynica“ № 41).

Lasnyja bahactwy Saw. Bielarusi pryčyniajucca da razhortywańnia na šyrejšy maštah lasnoha promysłu. Jak my užo ŭ wadnym z papierednich numeru „Biel. Krynicy“ (№ 41) kazali, isnujučyja ŭ Bielarusi pradwajennaja i paustaŭšyja za apošnja hady lesaabrobčyja fabryki produkujuc wytvary ŭ takoj kolkaści, što nawat eksportujucca zahranicu. Da lasnoha promysłu naležyc jašče lesachimičny promysł, jaki koncentrujucca ŭ Barysawie, Babrujsku i Nowabielicy. Hetaj lesachimičny promysł reprezentujucca: wyrabam smały, terpentyny, dziera-wianaha wuholla i dubilna-ekstraktymy pradpryjemstwami. Niadaŭna paŭstała na Bielarusi nowaja halina promysłu — heta wiskoznaja. U 1932 h. raspačela pracu wialikaja fabryka štučnaha šouku ŭ Mahilowie.

Promysł chimičny. Syrjawaja baza bielaruskaha chimičnaha promysłu nia wyčerpuyajucca lesam. Na poŭnačy Bielarusi, na plošcy 120 tys. ha, znachodziacca wialikija pakłady sapropelitaŭ. Jak kažuć M. Grin i A. Kaufman u pracy: „Экономическая география СССР“, 1933 h., — promysławaje wykarystańnie sapropelitaŭ adyhraje dla narodnaj haspadarki BSSR nadzwyczajna wažnaju rolu.

Došledy nad chimičnaj piererobkaj sapropelitaŭ pakazywajuc, što z ich možna atrymać žyžkawaje topliwa, rožnyja šmary i cely rad inšych cennych produktaŭ.

U ŭschodniaj častcy BSSR na pahraničcy adciataj Smoleńščyny znachodziacca wialikija pakłady fasyrtaŭ. Uciahlwańnie ich u eksploatacyju jašče tolki pačynajucca i blizsumniwu maje pierad saboj wialikuju budučyniu, dziela taho, što intensyŭnaja produkcija lonu i kanoplaŭ u BSSR užo ciapier wymahaje wialikaj kolkaści minerelnych udabreńniaŭ, jakija pryzwozić siudy haloŭnym čynom z Leninhradzkaj woblašci. Adnak-ža dalejšyja perspektywy chimizacyi BSSR ciesna zwiazanyja z chimičnaj pierarobkaj torfu.

Plan druhoj piachodki wysunuŭ sabie za zadańnie razharnuć šyroka torfiany promysł. Pawodle planu na abšary 1,5 miljona ha pawinien razwicca ŭspomnieny promysł.

Promysł matarjalaŭ budaŭlanych. Promysł matarjalaŭ budaŭlanych apirajucca na wialikija pakłady krejdy, wapny, hlíny, merhelija, kwarcowaha piasku i inš. Da wajny hetaja

zaležy nia mieli značeńnia pramyslawaha na Bielarusi; tam ślam funkcyjanawali maleńkija pradpryjemstwy, abrablajuc hetyja matarjaly, ale jany mieli, možna skazać, chatni charaktar.

U sučasny moment, acaniŭšy hetyja bahactwy Bielarusi, promysł u hetaj halinie wielmi razharnuŭsia. BSSR dzialujuc hetamu začynaaje zajmać adno z pieršych mieśc u Saw. Sajuzie ŭ halinie ŭspomnienaha promysłu. Na terytoryi BSSR jość takija fabryki hetaha promysłu: Homielskaja mechanizawanaaja šklanaaja, Kryčaŭskaja cementnaja i cely rad inšych pradpryjemstwaŭ ahniaŭpornaha, ceramičnaha i cehlanaha promysłu.

Promysł metalowy. BSSR nia majuc swajej syrcowaj bazy rudnoj, ale majuc zatoje dahodnaja ŭmowy kamunikacyjnyja (wodny šlach, lučacy BSSR z metalurhijskaj poŭdnia), metalowy promysł z kožnym dniom usio bolš i bolš pačynaje hrać značnuju rolu ŭ narodnaj haspadarcy BSSR. A niekatoryja haliny dakładnaj mechaniki, jak wyrab wiasoŭ, aptyčnych pryładaŭ i h. d. i wytwar sielska-haspadarčych pryładaŭ nabiraje nawat ahulnasajuznaje značeńnie.

Na BSSR pradkujucca dobraj jakaści i ŭ wialikaj kolkaści małaciłki, siačkarni, pluh i inšyja sielska-haspadarčyja pryłady. Najwialikšym pradpryjemstwam hetaj haliny promysłu metalowaha ždaŭajucca niadaŭna pabudawana fabryka ŭ Homieli.

Dawoli bujnych raźmieraŭ asiahnuła taksama wytworstwa hravijasartyrowačnych mašin, kamieniadrabilak, šwidrlilnych stankuŭ i t. p. U wialikaj kolkaści wyrabljajucca ŭ Bielarusi čwiaki i t. p., a tak-ža jość bolš 20 ci metalowaabrobčych fabrykaŭ, jakija znachodziacca pierawažna ŭ Miensku, Homieli, Wiciebsku i Woršy.

Lohki promysł BSSR. Lohki promysł taksama šyrej pačau razwaccu tolki pašla sušwietnaj wajny.

Na pieršaje miesca ŭ halinie loh-kaha promysłu wysoŭwajucca promysł šawiecki i krawiecki. Wystarčalnaść syrja spryjeje da bujnaha razrostu ŭspomnienaha promysłu. Krawiecki fabryki znachodziacca ŭ Miensku i Wiciebsku, abutkowaja ŭ Miensku, Wiciebsku i Homieli.

Najwialikšyja harbarskija centry znachodziacca ŭ Miensku, Wiciebsku i Mahilowie.

Treba taksama skazać, što ŭ Wiciebsku pabudawana wialikaja fabryka tkackaja.

Uspomnienyja haliny loh-kaha promysłu ŭ BSSR calkom apirajucca na swaim miascowym syrcu.

(d. b.)

Lawon Paddubny.

брацкае любасці вынікаюць з заданьняў нацыянальных і рэлігійных, а з усіх іх вынікае праца культурная й гаспадарская.
Дзейны Сьведка.
Прага.

Roznyja wiestki.

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Rewizyjny Sójuz Ukrainskich Kooperatyw pawodle rasparadžeńnia polskich uładaŭ zmużany zwużić i ahranić swaj dziejaść. Ad 1 studnia 1935 h. dziejaść R.S.U.K. žmiaszczacca budzie tolki ŭ troch haličkih wajawodztwach, a ŭsie ŭkraŭińska kooperatywy na Wałyni, Polesi, Chołmszczyń i Lemkaušczyńe buduć pryłmańdžany da polskich sajuzaŭ.

Kamienny wuhel na Wałyni. Wučonyja daśledzili, što na Wałyni nad rakoj Stachodam jość pad ziemloj kamienny wuhel.

Z POLŠČY.

Siamiejnyja niałady. U partyi B. B., jakaja padtrymliwaje ciapiersni ŭrad, niaćma ŭnuty zchody i wyrazna aznaczaŭca trytry zhody, što miż saboju nia ładzić. U staradzinnie stać ciapiersni BB, jakoje prawodzić „čystku“ likwidujuć narastajućyja ŭściaż skandały, na lewa stać radykalny „Legjon Młodych“, na prawa wystupaŭe ŭžo ŭ niekatoraj mieri apazycyjna hrupa najbahaciejšych — konserwatystaŭ.

Dziaržaŭny niedabor. U kastryčniku dziaržaŭny skarb mieš niedaboru 7 milionaŭ zł. A hety miešiac nazywajacca „syty“, bo hetaj paroju najbołš płacić padatkaŭ.

Palašuk u Wařawu piechatoj i ciahnikom. Nadawiaćcy z Wilenščyny, Nawahradčyny i Palešsia wažyli ciahnikom sialan, asabliwa maładych, pa Polščy, pakazwali polskaje bahaćcie. U darozie karmili, hościli i wazili na kazonny ščot. U hety čas za niekalka sotkaŭ wiorst prybyŭ u Wařawu z Palešsia piechatoj sialanin Myška, šukajućy „sprawadliwaść“, — imienna, kab sekwestrat nie zabraŭ u jaho karowy, jakuju apisaŭ za padatki.

Šarawarak. U Sojmie budzie razhladacca projekt paŭserennia zakonnu ab šarawarkach. Pawodle jaho šarawarkam papraŭalasia-b darohi nia tolki hminnyja, ale pawietawija, wajawodzkija i nawat dziaržaŭnyja.

Kolki wierniŭcca z Francyi polskich rabotnikaŭ? My ŭžo pisali, što Francyja maje wiesieć polskich rabotnikaŭ, jakich jašče ciapiet jość u Francyi 518 tysiać. Užo wiarnułasja sioleta 5 tysiać.

Biezrabotcie. Wa ŭsiej Polščy zarejstrawany biezrabotnych 10 li-

stapada bylo 302 tysiaćy asob. Biezrabotcie pawialiwajacca.

Ziemlarobstwa ŭ daŭhoch. Pawodle abličeńniaŭ, ahułnaje zadoŭžańnie ziemlarobstwa ŭ Polščy siahaje wializarnaj sumy 5 miljardaŭ zł.

Z ZAHRANICY.

Nia słuhaŭ Lihi Narodaŭ i wajujuć. Užo kala 2 hadoŭ u Paŭdzionnaj Amerycy wajujuć Bolliwija z Parahwajem. Abiedźwie henyja republiki naležać da Lihi Narodaŭ, ale hetaj Lihi nia słuhaŭ i wajujuć.

Abiawa na čużaziemcaŭ u Rumynii. Nadawiaćy rumynski ŭrad prawioŭ ablawu na čużaziemcaŭ u swajej dziaržaŭie. Aryštawana 12 tysiać asob; najbołš aryštawana charwat, što paucikali z Juhasławii ad serbskaha tam teroru. Henaja ablawu adbyłasja biazsumluna pa prośbie juhasławianskaha ŭradu.

Žudasnaja statystyka. U 16 ja ŭhodki spynieńnia sušwetnaj wajny Liha Narodaŭ wydała statystyku, u jakoj zličany achwily apošniaj wajny.

Zabita 10 milionaŭ ludziej, ranienych bylo 19 milionaŭ asob, z hetych 7 milionaŭ stalisia inwalidami; pa zabitych i pamiorščy žaŭnierach astalasia 9 milionaŭ udowaŭ i 5 milionaŭ sirot; z terytoryi wajennaha dziejańnia bylo wysielena 10 milionaŭ asob.

„Załaty blok“ trašćyć. Wiedajem, što Anhlia i Ameryka abnizili sami canu swaich hrošaj i dzieła hetaha lahčej im pradawać swaje tawary zahranicu. Niekatoryja dziaržaŭ, miž inšymi: Polščy, Francyja, Belhija, Holandyya, Šweцыja, stwaryli h. zw. „załaty blok“, zabawiazaŭšysia nie abnizać cany swaich hrošaj. Ale hety „blok“ pačynaŭe trašćyć: u Holandyi, u Belhii mocny nachiŭ da abnižeńnia cany hrošaj; wyklikany nadziejaŭ, što pry abnižeńni cany lepš buduć konkurawać z Anhliaj. Tak sama haworać ab abnižcy cany hrošaj i ŭ Francyi. Kali sapraŭdy abniziac canu hrošaj u hetych krajach, dyk prydziecca heta sameje rabić i Polščy.

Nichto ich nia choča... Z miešiac tamu wyjechała z Polščy ŭ Palestynu 300 żydoŭ. U Palestynie ich nie pryniali, nie dazwolili im na t karabla žleści; ni pryniali żydoŭ i inšyja dziaržaŭ. Žydy hetaŭ pajezdziŭšy biez pierasiadki wiarnułasja nazad u Polšč.

Nowy hoład u Saw. Ukrainie. Sekretar Mižnarodnaha Kamitetu Po-

Pišmy z wioski.

Žandar i palicejski kupajuć z licytacyi sialanskija karowy.

Budsa ŭ, Wialejskaha paw. Dzie jość wolašć, kaściol abo carkwa, tam bywaje zaŭsiody i kala dziesiatka palicejskich. Hetaŭ jość i ŭ nas, dy jašče jość i wajskowaja palicyja — žandary. Jość u nas i sekwestraty. Hetyja resorty čynoŭnikaŭ u nas dziejuć suładna i zhodna.

Sekwestrat zabiraje za padatki ŭsio, što tolki možna ŭziać Nabraŭ-

maŭ Haładajućym u Sawietach dr E. Ammende piša: atrymliwajem amal štodzień wiestki z Sawieckaj Ukraŭny, što tam uznoŭ pačaŭsia hoład i što zaraz uznoŭ pačniecca masawaje ŭmiranie narodu z hoładu. Arhanizacyi ŭsiaho świetu pawinny dać pomać hołodnym u Sawietach.

Rastrelj ŭ Kijewie. Nadawiaćy kamunisty eryštawali 3 oficeraŭ čyrwonaj armii ŭ Kijewie, jakich zaraza — za try hadziny — rastrelali. Winawacili ich za padhatoŭku da buntu prociŭ Sawietaŭ.

Kałchoźniki ŭ Sawietach masawa režuć skacinu. Sawieckija hazety padajuć, što ŭ Adeskim wokruzie kałchoźniki i „adzinaličniki“ masawa režuć skacinu. Hetaŭe žjawišča tumačać niasiećaj pošaru.

Relihijsnaje žyćcio ŭ Sawietach u padziemieli. Adzin spec — inžynier, što niadaŭka u wyšeraŭ z Sawietaŭ, apiswaje, jak u SSRR. tworycca nowaje chryšcijanstwa i nowaja Carkwa. Jon piša: carkoŭnaje žyćcio schawalasja ŭ padziemieli, na pawierchni jaho mała astalasia. Staryja swiaščeŭniki ŭmirajuć, ale na ich miesca pašwiačajuć maładych i heta robić u padziemieli. Swiaščeŭniki tajkom chryšćiaci i adwidwajuć chwoŭnych. Wieručych ludziej mnoha i pierawažna maładyja; žbirajucca na bahasłužennie tajkom i tajkom spawidajucca. Rabočyja achwotna, chto što moža, achwiaroŭwajuć na ŭtrymańnie swiaščeŭnikaŭ. Achwily žbirajuć pierawažna dzieci.

Z WILNI.

Čatry sudowyja sprawy na li-toŭcaŭ „Wil. Ryt.“ z 10.XI siol. h. pawledamlaje, što apošnim časam byli čatry sudy na li-toŭcaŭ byccam za nielehalnaje nawučańnie z zabaronienych knižak i mapaŭ. Cikawa, što ŭ rezultacie sud usich abwinawačanych apraŭdaŭ. Jak bačym, palicyja časta zamnoha starajacca.

šy hetaŭ roznaŭa ŭsiaho abwiaščaje licytacyju. Z henaj licytacyi našyja sialanie nia kupajuć. Bywaje, što z licytacyi pradajucca za padatki i karowy. Niadaŭka ŭ nas z hetaŭ licytacyi pradana karowa za 21 zł., jakaja na rynku warta 80 zł. Karowu henuju kupiŭ žandar Figiel. Nadawiaćy hetaŭ taksama kupiŭ karowu z licytacyi palicejskaj.

Pašla licytacyi papierednija ŭłašniki henych karow zwarečwali licytacyjnym pakupščykam hrošy, ale jany karow addać nie chacieli. Bywaje, što papadajacca na licytacyju i hadzinnik. Nadawiaćy sieržant z KOPu kupiŭ z licytacyi dobry hadzinnik za 30 hrošaj.

Kab nie žandary, nie palicejskija i sieržanty z KOPu, dyk u nas i z licytacyi nia bylo-b kamu kupiać.

W. P.

Akcyja polskaja ci katalickaja?

Tabaryški, Wil.-Trocki pawiet. Užo minula z paru miestacaŭ, jak usie hazety pisali, što S.M.P. budzie zamieniena na S. K. Zmiena nazowu nastupila sapr. dy, alerabota astalasia taja sama. Prykładam hetaŭa moža być našaja parachwija, u katoraj probaršč starajacca ŭsiami siłami ŭtrymać u nas polščynu i wykazać, što heta jość čysta polski kraj. Woźmiem dla przykłađu swiata Chryścia Wladara 28 kastryčnika. U Chryścia przyjšlo S.M.P., ci S.M.K. z štandaram, z biela-čyrwonymi polskimi stužkami. Niekatoryja z parachwijaŭ, pabačyŭšy heta, z kaściola wyjšli. Nieświadamaja masa astalasia ŭ kaściol, ale ci maje heta znać, što siarod ich katalicki ksiondz pawinien prawodzić polskuju rabotu? Dzieła hetaŭa niezadowolenie i nieświadamaj masie. Kab heta piznać, treba było tolki pasluchać hałas, jakija byli čutny pašla nabaženstw.

St. Wialhorskaja.

Ab našym haspadarčym žyćci.

Dubrowa, kala Rakawa, Maładečanskaha paw. Sioleta ŭradžaj byŭ ništo sabie, možna skazać dobry. Bulba krychu padhnila, ale chapaŭe i zdarowaj. Lon kala nas sioleta tak-ža ŭradziŭ i padtrymaŭ našych haspadaroŭ (krychu aplaciłisia ad pazaciahwanych padatkaŭ). Biada, što ziemlarobskija produkty tannyja, a fabryčnyja tawary darahija. Woś cenyna apošnim kirmašy ŭ Rakawie: za pud żyta płacili 1 zł. 40 hr., pud oŭsa — 1 zł. 20 hr., pud jačmieniu — 1 zł. 60 hr.

pa paloch, kala rečki i načawaŭ, hdzie przyšlosja. Prytym Kuźma wielmi dziwiŭsia, što chata niehdzie zyjšla z miejsca. Pakul narešcie sam nie dahadaŭsia. Aha! — kazaŭ jon sam sabie, — hetaž musieć ciapiet bylo ziemlatrasieńnie, bo ziamla tak i chodzieć pad nahaŭi i ŭsie rečy kruhom skačuć, jak ašaleŭšy. Značyć, i čatu niehdzie čort zapraćaŭ. A dobraja była chata! — kazaŭ Kuźma, krepka ŭzhychnuŭšy. — Žyŭ ja ŭ joj užo hadoŭ z dwacać. Tut i dzieťak dahadaŭaŭ i žonku pachawaŭ — „Wiečny joj pakoj!“

Tak tolki supakojwaŭ Kuźma sam siebie i tahdy ŭžo čwiorda spaŭ pad prydarožnym kamieniam aź da zaŭtrašniaha biełaha dnia.

Heta paŭtaralasja wielmi časta. My sumysna zatrymalisia tut daŭžej i paznajomili čytača z Kuźmaju, bo jon budzie nam patrebny i ŭ dalejšym raskazie.

Ciapiet pašpiłašym wiarnucca da dziakowych synkoŭ. Staršy, Šurka, mieŭ praz leta dwuch wučniaŭ: Wincusia, katoraha pryhataŭlaŭ da egzaminu ŭ treciaje addzialeńnie Haradzkoŭa wučylišča, i swajho brata — Wańku, katoraha pryhataŭlaŭ da łacinskaj pieraekzaminoŭki.

Wincus tak staraŭsia, što treba było chłapca ždzieržywać i prosta adrywać ad knižki. U darozie na lekcyju hołasza paŭtaraŭ sam sabie swaje zadacy. Hanaŭa hladzila i jasnaja bačyła, što chłapiec pajšoŭ pa przywaŭni. A dziadźka Symon hladzieŭ i kazaŭ: — Čamu heta ja kaliści byŭ taki durny i laniŭsia wučycca? A ciapiet užo pozna. A dziadźka Tamaš kazaŭ: — Ty, chłapiec, idzi jeści, bo saŭsim zabješsia ad hetaŭ nawukil! — A starzy dziadźka Matusewič ničoŭa kazaŭ, tolki pykaŭ luku i dumaŭ: — Zdurnieli ludzi ad hetaŭ nawukil! Im užo mała čornaha chleba, chočycca ananasaŭ. Kažuć, što wučonyja buduć latać kaliści pa pawietry. Oj, nalatabuć jany ŭ lichy kanlec, što nia budzie ni chleba, ni ananasaŭ. Inašto prostomu chłapcu nawuka? Lepš wučyŭsia-b na šauca — zara Hanula mieła by kusok chleba!

A susiedni żydok, Jankiel, pytaŭsia: — Nu, Wincus, na kaho ty budzieš wučycca? Kažuć, što na kslandza? — Praŭda-a?

— Nia wiedaju jašče, — kazaŭ Wincus.

— Nu, tut nie majo dzieła, — kazaŭ Jankiel. Ale ja radziŭ-by iści na kslandza.

— Čamu?

— Nu, bo kslandzy ciapiet dobra zarablajuć, heta dobry interes. Tolki adna ŭ ich biada, što nia možna žanicka, a heta ŭj, jak trudna!

A dziak Kuźma Narcuklewič, dobra wypiŭšy, hladziŭ Wincusia pa haławie i kazaŭ: — Ty chłapiec — maładziec! Ja widžu, što z ciabie kaliści buduć ludzi. Ech, kab ty byŭ maŭm synam!... — bo maje nie pajšli pa mnie i Šurka budzie horkim pianicaj, a Wańka — hultaj! Wot ekzaminu nia zdaŭ. A čamu nia zdaŭ? — Licha-ž jaho bačku wiedaje! Jakija z ich buduć papy? Ni jany noty znajuć, ni jany toje — heta. Jak ich tam u seminarij wučać? Prosta, chłapcy blajuć, jak awiečki, choć i maje rodnyja syny. — A ty, chłapiec, wot byŭ-by pop, — nad papami pop!

— Ja nia budu papom, — baraniŭsia Wincus.

— Nu, a chto-ž ty budzieš? Pazwol sam sabbie zapytacca? — kazaŭ, pachiliŭšysia da Wincusia, Kuźma.

— Ja budu kslandzom.

— Wiš ty — jeretik kakoŭ! — kazaŭ dziak. — A ty dumaješ, što ksiondz — to nia pop? Jej Bohu — pop! Z usich bakoŭ — pop.

— Papa, ostaw jewol — kazaŭ Šurka i ašcia-rožna wywodziŭ bačku ŭ kuchniu. Tam dziak spracaŭsia dalej sam z saboju, haworacy: —

Znaju ja hetych kslandzoŭ! Chi-ityrja jany jezuity: barada im miašała — abrezali jaje; walašy miašali — abrezali i walašy; poły i rukawy im miašali — taksama abrezali; žonka i dziećim miašali — jany j žonku abr... br... kinuli, — jeretiki jany etakija! A taŭ u druhim usim — dyk ksiondz z papami — roŭnyja dpy. Ja i swajmu popu heta sameje kazaŭ, dyk i jon nia moh ničoŭa adkazać, — tolki dziŭ swaju kurtatuju baradu i nosam kruciŭ.

A Wincus sladzieu za pieraharodkaj i pryhataŭlaŭ lekcyju. Ale tut zaslučaušsia ŭ nawučnyja wywady dziaka i aź kisnuŭ sa śmiechu.

A za druhaj pieraharodkaj Šurka wučyŭ Wańku łacinskaj hramatyki i bieśkaniečna paŭtaraŭ adny i tyja samyja słowy. Najbołš cikawiŭsia Wincus tym, što Wańka paŭtaraŭ pa dwa razy adno słowa: civis civis, exercitus-exercitus, panis-panis. Pośle Wańka skłaniaŭ hetyja słowy, wielmi mylaŭsia i dastawaŭ pry hetym ad staršaha brata wyłucha, abo j prosta pa zubach. Wańka časam płakaŭ, časam adhryzaŭsia, abo časami blehaŭ da bački sa skarhaja. Bačka, kali byŭ pry swaich, zara stanawiŭsia na staranu Šurki i Wańka dastawaŭ jašče bolšuju karu, i tahdy cely dzień płakaŭ, abo ŭciakaŭ z chaty Ale, kali Kuźma byŭ padwypiŭšy tuha, tahdy zastupaŭsia za Wańku i hawaryŭ: Ty, Šurko, świrepyj čelowiek! Našto papu patrebna łacina? Pop usłoroŭna jezuitam nia budzie. My kaliści saŭsim łacinskaj hramatyki nia wučyliŭsia, a wot byli papami lepšymi, jak wy z našaj jezuitckaj łacinaj. Wot chacia-by i naš pop, Dudziuk: choć łacinu ŭmieje, ale ŭsłoroŭna Dudziuk — dudziukom...

— Kali tak, dyk ja saŭsim Wańku nia budu wučyć, — hawaryŭ razžaleny Šurka. — Našto mnie heta biada? Ja swaje egzaminu ŭsie pozdawau, a jon u seminarij laniŭsia, — nlechaŭ ciapiet sam dahaniaŭe.

— Nu, nul Ty, brat, nie razychodźsia! — kazaŭ jamu Kuźma. — Jak uziatšia wučyć, dyk wučy i nie stanawisia ŭstupki. Ja hawary toje, što mnie prydziecca, a ty rabi toje, što tabie treba!

Tak Wincus pryhataŭlaŭsia ŭ dziakowaha Šurki praz cely miesiac z haku. A Hanula pracawala — harawala i zaplaciła Šurku plać rubloŭ zolatom.



pud pšanicu — 3 zł., pud lnianoha ziemia — ad 4 zł. 50 hr. da 6 zł. 50 hr., pud lonu wafakna — ad 12 da 23 zł., pud bulby — 30—35 hr.; karowa — ad 60 zł. da 130 zł., pud świni korm-naj, što ważyć kela 12 pudoŭ, 13 zł. 50 hr. i biaruć 2 pudy z paławinaŭ na adchod, wahaŭ 6—7 pudoŭ — 11 zł. 50 hr. za pud, biaruć 2 pudy ad štu-ki na adchod. Nadwornija świni da-rahija: hadawy dobry parsruk kaŭtuje 40—50 zł. Awiečki płacili ad 6 da 15 zł. za štuku. Na koni cana siared-niaja. Kury ad 1 da 2 zł., husi 3 zł. i 3 zł. 50 hr., wutki pa 2 zł. Jajki dziesiatok 60—65 hr., masła funt 70—90 hr., syru 30—50 hr.

Pa hetaj canie pradajuću, siala-nie nijak nia mohuć kupłać fabryčnych tawaraŭ, na jakija jaŭše ŭsio daŭniej-ŭaje, [wysokaja cana.

J. Makar.

Нашая вёска.

Сімакова, Стаўпецкага пав. Прачытаўшы газету „Беларуская Крыніца“ я даведаўся, што з шмат-якіх вёсак пішуць у гэтую газету аб сваім жыцці. Дык чаму-ж не напісаць і мне аб жыцці ў нашай вёсцы. У нас усе беларусы, але яшчэ нацыянальна мала сьведомыя. Нашы сяляне ідэоа слабыя і цём-ныя; яны гатовы называць сябе кім хоча хто ад іх акага назову. Жывецца ў нашай вёсцы сялянам цяжка.

Наша вёска вялікая, ёсць ка-ля 200 хатаў. У ваколіцы нашу вёску ўважаюць багатай. Прадвай-ной збудаваў ў нас царкву і шко-лу. Школьны будынак даволі вялі-кі. Цяпер у нас польская школа і месціцца ў гэтым будынку. А трэ-ба, каб у нас была школа бела-руская, бо нашыя дзеці гавораць толькі пабеларуску. Пачатковыя школы на ўсім сьвеце ў роднай мове вучняў, а ў нас наадварот. У гэтай польскай школе ёсць двух вучыцэль. Адзін вучыцель паходзіць з Усходняй Беларусі, але сябе ўважае вялікім паляком. Ён стараецца нашу моладзь перара-біць на палякоў, але не ўдаецца. Адзін раз задумаў гэты пан зла-дзіць польскіх прадстаўленьне. Па-клікаў вясковых дзяцей і хлапцоў ды давай вучыць папольску. На-

шая моладзь папольску гаварыць ня ўмее. З гэтага няма ніякага дзі-ва, — мы беларусы і гаворым між сабою пасвоёму — пабеларуску. На-шая моладзь, як і ўсе старэйшыя, любяць сваю родную мову і яе цэ-няць. Вучыцель паляк хоча, каб нашая моладзь гаварыла паполь-ску. Вось адзін хлапец у прадстаў-леньні сказаў папольску гэтак: „Кто мі так тэ друкты покшэнціл“. Загэ-та вучыцель сагнаў яго з сцэны і закрычаў: „цо, ты бэндзеш з поль-скай мовы сень сьмяць? Хлапец прабаваў тлумачыць, што ён хацеў добра гаварыць папольску, але ня ўмее, але вучыцель ня слухаючы выгнаў з школы хлапца на двор.

Другі вучыцель паходзіць так-сама з Беларусі — з пад Горадні, але пабеларуску ніколі не гаво-рыць. Гэтыя вось вучыцэлі, бела-рускія палякі, задумалі нашу мо-ладзь арганізаваць у польскую а-рганізацыю і залажылі „Коло Мло-дзёжы Людовэй“. У гэтае „кола“ запісалі некалькі хлапцоў і дзяў-чат. Дзяўчаты гэтыя кончылі ў Мі-ры 7 аддзелаваю школу і навучы-ліся „на паняў“. Яны з сваімі равесь-ніцамі, што ў Міры ня вучыліся, і спаткацца ня хочуць. Гавораць спаткаўшыся ў пільнай патрэбе з людзьмі папольску, сябе ўважаюць „высока вучонымі і надта разум-нымі“. Словам, недарэчныя дзяў-чаткі. Яны ня ведаюць нават таго, што стыдна выракацца сваіх баць-коў і той мовы, у якой маці найгарачэй прамаяляла, іх гадую-чы. Птушак пазнаюць па лёце, а разумных людзей па паступках. Дык пазнайма і нашых „вучоных“ дзяўчат.

Яны ўсе надта сквапна ўгляда-ліся ў вочы маладога вучыцеля. Але ён ня турак і ўпадабаў толькі адну. Тады нашыя „вучоныя“ дзяў-чаты ўдэрылі ад вучыцеля ў хамут і выпісаліся з „кола“. І гэтыя яш-чэ выйгралі крыху, бо тая, быццам каханая вучыцелям, зусім прайгра-ла. Вучыцель яе „сромотне“ кінуў. Агулам кажучы, жаночая моладзь у нашых ваколіцах нейкая слабая. Прычына гэтаму — бяздзейнасьць.

Дарагая моладзь, любі сваё роднае: мову, звычкі, песню і свой народ! Працуй для добра свайго народу, дык будзеш здаволена з

Пачынаючы ад м. студзеня 1935 г. будзе выходзіць у Віль-ні беларускі літаратурна-навуковы часопіс

„ПРАМЁНЬНІ“

«Праменьні» будуць выходзіць раз у тры месяцы, у разьме-ры чатырох друкаваных аркушоў (64 стар.). Кожная кніжка бу-дзе мець каляровую вокладку. У часопісе будуць зьмяшчацца тэксты прыгожае літаратуры (вершы, апавяданьні), навуковыя артыкулы з галіны беларускае літаратуры, мастацтва, гісторыі, этнографіі, рэцэнзіі літаратурных твораў і навуковых працаў, а так-жа запемкі з беларускага літаратурна-навуковага жыцця. Асаблівая ўвага будзе звернута на аддзел прыгожае літарату-ры, маючы наўвазе згуртаваць каля часопісу ўсіх беларускіх поэ-таў і пісьменьнікаў Заходняе Беларусі. Часопіс будзе выдаваць-ца пры Беларускім Інстытуце Гаспадаркі і Культуры.

Рэдакцыя зьвяртаецца да ўсіх нашых поэтаў, пісьменьнікаў, а так-жа навуковых працаўнікоў з просьбаю прысылаць загадзя свае творы дзеля друкаваньня ў часопісе. Адначасна Рэдакцыя зьвяртаецца да ўсяго Беларускага Грамадзянства з просьбаю ма-тар’яльнае помачы на выдавецтва „Праменьняў“, ці то ў форме аднаразовых ахвяраў, ці сталых месячных складак. „Праменьні“ маюць выдавацца із складак беларускага грамадзянства, дзеля гэтага кожная помач ёсьць вельмі пажаданай. Таксама ўжо мож-на прысылаць падпіску. Падпіска на год — 4 зал.; на паўгода — 2 зал.; пана асобнае кніжкі — 1 зал.

Адрас Рэдакцыі: Вільня, Завальная вул. № 1—3.

РЭДАКЦЫЯ.

жыцця, знойдзеш шчасьце сярод сваіх і ня будзеш асьмеенай і скрыў-джанай чужымі.

М. Клін.

Starosta Grodzki
Wileński Wilno, dn. 28.XI.1934 r.
L. dz. B.R.I/16.

Do
Pana A. Šutoviča
Wydawcy czasopisma „Biał. Krynica“
Ul. Zawalna 1—1.

W związku z notatką pt. „Listy ze wsi“, jaka ukazała się w Nr. 30 czasopisma „Bia-
loruska Krynica“ z dn. 30.VIII 1934 r., na
podstawie art. 21 Dekretu w przedmiocie
tymczasowych przepisów prasowych (Dz.
Praw. P. P. Nr. 14, poz. 186) i z zachowa-
niem przepisów tego artykułu, proszę o wy-
drukowanie następującego sprostowania:

Nieprawdą jest, by Ratkiewicz i Hurski
w czerwcu 1934 r. albo w innym czasie przez
Komisarjat P.P. w Baranowiczach byli zatrzy-

mywani za używanie mowy białoruskiej, na-
tomiał prawdą jest, że Ratkiewicz i Hurski
przez Komisarjat P.P. w Baranowiczach za-
trzymywani nie byli i nie sporządzano na
nich żadnych doniesień za używanie mowy
białoruskiej.

Nieprawdą jest, jakoby st. poster. Dole-
żałek z Posterunku P.P. w Lachowiczach in-
terwenjował kiedykolwiek przeciwko M. Pasz-
kowskiej za rzekome posługiwanie się przez
nią językiem białoruskim. Natomiast praw-
dą jest, że st. poster. Doleżałek przeciwko M.
Paszowskiej za używanie języka białoruskie-
go nigdy nie występował.

Nieprawdą jest również, że podczas
„Święta pieśni“ we wsi Wolna miejscowy po-
licjant z wótem gminy wolniańskiej zabra-
niał kierownikowi szkoły powszechnej w Li-
chosielcach śpiewać pieśni białoruskie. Na-
tomiał prawdą jest, że podczas „Święta
Pieśni“ we wsi Wolna brał w niem udział
kierownik szkoły powszechnej w Lichosiel-
cach i że dzieci szkolne, pozostające pod je-
go kierownictwem, śpiewały pi-
skie.

Starosta Grodzki.
(T. Wilowieyski).

Dr. St. Hrynkievič.

Chwaroby weneryчныя.

Siarod rozných pošašciaŭ, ad jakich stohnie amal nia ŭsia čaławieckašć, chwaroby weneryčnyja zajmajuć waźnaŭe miesca. Časta kažuć ab ich „chwaroby sakretnyja“, „saromliwyja“, bo heta ad-na z tych wialikich niadužašciaŭ, jakich ludzi saromlaccsa, z jakimi chawajucca pierad samymi bliz-kimi; jašče kažuć na ich saromliwyja chwaroby dzieła taho, što ŭ pieršuju čerhu i najčасьцей pra-jaŭlajacca chwarešć na orhanach „saromliwych“ — płočnych Chwaroba wiadomaja zdawion daŭna. Historyja pakazwaje, što pieršyja wiestki ab syfili-sie (adna z weneryčnych chwarobaŭ) majem u Eŭ-ropie ŭžo ŭ kancy XV stahodździa. Prywiazli jaje ŭ Eŭropu z Ameryki spadarožniki Kolumba, jaki pieršy pieraplyŭ akian.

Kali spynimsia na syfilisie, dyk pabačym ci-kawaje źjawišča, hledziačy adno ŭžo z boku nazo-wy chwaroby. Nawukowa syfilis zawlecca jašče inakš: lues (tamu i chwaroby luetyčnyja). U naro-dzie u rozných staronkach majem tutaka roznyja mianiuški. Doŭha na syfilis kazali ŭ zachodniaj Eŭropie „hišpanskaja chwaroba“ dzieła taho, što zarazs henaŭa išła ŭ Italiju z Hišpanii ŭ paru woj-naŭ hišpanska-italjanskich. U Francyi zwali jaje „chwarobaju italjanskaju“ dzieła tych samych pry-čynaŭ. Uščodniaja Eŭropa paznajomilasja šyryka z syfilisam u paru Napoleonskich wojnaŭ, stul na-šyja dziady miž inšym i wiedali ab „chwarobie francuskaj“, inakš prosta ab „prancach“.

Armii Napoleona — francuzy, niemcy i inšy-ja narody — pryniašli „prancaŭ“ na Bielaruś u 1811 h. Zaraza doŭha nia trywała, astalisia ŭ pa-asobnych miescach maleńkija žaraŭ chwaroby, ad-nak na Bielarusi da apošniaŭe wajny 1914—20 h.h. była jana dawoli redkim źjawiščam. Asabliwa heta charakterny mament, kali padumać, što ŭ paasob-nych kraínach na zachadzie jošć prawincyj, dzie koždy druhi, abo i čасьцей, byŭ zaražany syfilisam. Pryčynaŭ hetaha źjawišča było šmat. Najwaźniej-šyja pryčyny — heta mała raźwity na Bielarusi promyšl, słabyja šlachy komunikacyjnija, mała mie-stawych centraŭ z „miesťawaju kulturaŭ“, mały emihracyjny ruch žycharstwa na Bielarusi. Biaz-umoŭna, nia treba zabywacca ab adnym z dziejni-

kaŭ, ab jakim mała haworycca, a jaki jhraje pier-šaradnuju rolu, — heta rowień moralny i relihijny masaŭ bielaruskaha sialanstwa. Surowaje maralna-ja čyścina narodu spyniła-b, mo' i pry inšych umowach wonkawych, raźwićcio chwaroby.

Kažu hetak bylo da wajny. Wajna z jaje ra-struskami, pieramieneju adnosinaŭ da problemaŭ i prajawaŭ žyćcia, abiazčanieniem wysokich idea-łaŭ, imknieńniem da dździejšnieńna miražu ščasća ci imknieńniem zabycca ab usich złybiadach pry-wiali da wialikich pieramienaŭ u plaščyni moral-naha, zdarowaha, fizyjolohičnaha śwetahladu pred-staŭnika nia tolki našaje intelihencyi ci robotnic-twa, ale i sialanstwa. Wandroŭka ŭciekažoŭ u naj-horšych umowach fizyčnych i psychičnych, žyćcio ŭ pryfrantowych pałosach, badzieńnie na prymuso-wych pracach, ahulnaja halita, epidemii chwaro-baŭ pry repatryjacyi, pieralirui sotsiaŭ tysiač naj-bolš roznaŭkajich ludziej u armijach rasiejskaj, nla-mieckaj, a potom bałšawickaj i polskaj — woś dzie pryčyny taho, što chwaroby weneryčnyja za-li-li šyrocka našuju staronku. Nia maju pad rukoju statystyki, nla wiedaju na't, ci jana raspracowana, adno treba skazać, što biazumoŭna „saromliwyja chwaroby“ stahnla, a jašče bolš u budučyni — heta nie abstrakcyja, a sprawa nadta kankretnaja.

Weneryčnyja chwaroby — heta balačka hra-madzkoja, dźiaržaŭnaja, chwaroby henyja pobač z suchotami pahražajuć ciažkoju dolaju budučym pa-kaleńniem. Woś čamu cikawicca tutaka dźiaržaŭe. Miž inšym u Polskaj Respublicy budzie wydany zahad ab prymusowym lačeńni syfilisu na košt chworaha ci hminy, ci na't dźiaržaŭy. Chwory, ja-ki zachacieŭ by zataić chwarobu, budzie karany, jak dźiaržaŭny prastupnik. Koždy doktor miecimie zahad danasieć da peŭnych ustanowaŭ ab tym, što taki i taki chwory.

Z hetaha možna sudzić ab wialikaj nieblaš-plecy syfilisu. Na zachadzie Eŭropy daŭno duma-juć adumysloŭcy z rozných halinaŭ medycyny i hra-madzkič nawukaŭ, što rabić, kab spynić razwo-
chwaroby.
A chwaroba strašneja nla tolki dla budučych pakaleńniaŭ. Niaščasny toj čaławiek, chto źwiedaŭ zarazu na sabie. U narodzie našym mała pokaz-ab prancach. Adnutakuju charakternuju (z Feda-roŭskaŭa) pierakažu: „Tak rok adzin čaławiek z Snapkoŭ byŭ wielmi chwory na prancy. Jon da

znacharoŭ jeździŭ, da dechtaroŭ usiudy — nichto radački daci nla moh. Tak jon śmierdzieŭ usio, što jaho z chaty wyhaniali. Jaho ŭžo čysta prancy razšaptali. Bywała, jak wyjduć chatnija, dyk jon uwodźdie na mamencik pahrecca, dy znoŭ uciekaje, kali uhledzić, što iduć“. Dalej u pokazcy hutarka, jak Maci Božaŭa adrataŭala biednaha čaławieka.

Tolki padumać, jakaja dola hetkaha čaławie-ka! — nichto, na't swaje chatnija, nla choča try-mać u chacie struplawataha čaławieka, ad jakoha idzie blahi pach, dy ad jakoha možna zarozićca. Jašče bywajuć i horšyja losy syfilityka. Kali syfilis dojdzie da mozahu, chworamu moža adniać ruki i nohi, čaławiek biaz pomačy kroka nla pojdzie, abo jašče mahčymaje i horšaje — čaławiek war-jacieje, hublaŭe zusim, jak kažuć, swoj woblik ča-ławiecki.

Woś čamu treba, kab świadomy hramadzia-nin wiedaŭ, što takaje chwaroby weneryčnyja, skul jany bjarucca, jak možna na ich zachwareć, jak ad ich lekawacca i što pahražaje čaławieku mała rup-liwamu ab swajo zdaroŭje.

Usie chwaroby weneryčnyja zaraznyja, jak ty-fus i chalera, tolki pry apošnich i sam chwory i ŭsie kala jaho wiedajuć ab chwarobie, usie be-čać haračku, niadužašć, koždy wieđeje, što nleha siadzieci biazdziejna, što treba pamahać, ratawać. Chwaroby-ž weneryčnyja sakretnyja, ab ich moža nichto, na't sam chwory, ničoha nla wiedać. Pry-kladam tryper (gonorrhea) trymajacca najčасьцей wyk-lučna płočnych orhanaŭ: Z trypram lohka scha-wacca ad samych blizkich ludziej.

Pry syfilisie, u raŭniuju paru chwaroby, jošć wysypka. Mała chto wieđeje, što henaŭa wysypka zaražnaja. Chwory z wysypkaju chodzić, pracuje, ješć. Karystajacca tym samym ručnikom, śpić u adnym ložku, nosić supolnuju wopratku, raspaŭsiu-džywajučy hetkim čynam chwarobu, a nichto jaho nie ścierazecca. Hetak pašyrajacca chwaroba, dźia-kujučy jakoj hetulki rodziacca kelekami, ślapymi, hluchimi i niamymi, dźiakujučy jakoj hetulki dur-nych. Dźiakujučy weneryčnym chwarobam najčась-цей bywajuć škidyšy ŭ žančyn u ciažku. U henyh chwarobach častaje pryčyna tych žanockich nla-dužašciaŭ, jakija pačynajucca pašla žanimstwa ŭ zdarowych dahetul dźiaučet.

Medycyna wieđeje try haloŭnyja weneryčnyja chwaroby: syfilis, tryper, miakki šankter. (d. b.).